

Svar till Braunerhjelm och Lundström

SANDRO SCOCCO,
PETER VIKSTRÖM OCH
LARS-FREDRIK ANDERSSON

Pontus Braunerhjelm och Anders Lundströms (B&L) inlägg i *Ekonomisk Debatt* (Braunerhjelm och Lundström 2007a) är tyvärr behäftat med missförstånd, vantolkningar och felaktigheter. Det ger inte heller en rättvisande bild av vilka resultat Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) kommit fram till. Vi finner det därför nödvändigt att kort rekapitulera vår position, innan vi punkt för punkt bemöter kritiken.

ITPS ser nyföretagandet som en helt central och omistlig del av en väl fungerande marknadsekonomi

ITPS har i en rapport och i ett flertal debattartiklar klargjort hur myndigheten ser på nyföretagandet och dess centrala funktion för en väl fungerande marknadsekonomi. I den omdebatterade DN-artikeln skriver (Andersson och Scocco 2007, s 6) bl a:

I alla marknadsekonomier är den process där nya företag skapas och gamla försvinner naturligtvis en fullständigt omistlig del av systemet. Det finns i dag en bred forskning som både teoretiskt och empiriskt argumenterar för nyföretagandets – och entreprenörens – centrala roll i en marknadsekonomi. ... Att förstå nyföretagandets stora betydelse och önska fler nya företag är dock inte samma sak.

Den diskussion vi sålunda tar upp är hur själva *nivån* på nyföretagandet ska tolkas. För att göra en sådan tolkning måste den grundläggande principen för bedömningen av nyföretagandet klar-

göras: Är det en ren maximeringsfunktion (ju fler nya företag desto bättre) eller är det en mer komplicerad optimeringsfunktion? Vi menar att det rör sig om det senare (Andersson 2006). Är det inte en ren maximeringsfunktion finns negativa effekter ur ett tillväxtperspektiv både vid ett för högt respektive ett för lågt nyföretagande.

Vi anser att det är belagt att Sverige i förhållande till jämförbara länder inte avviker på något påtagligt sätt avseende nyföretagande, företagare, antal småföretag samt företag (Vikström m fl 2007). Det finns inga starka skäl, utifrån en sammanvägd internationell jämförelse, att anta att Sverige skulle behöva just fler nya företag än de 45 000 som startas i dag.

Det kan ju lika fullt finnas skäl att öka nyföretagandet om det går att belägga att dessa företag är mer innovativa och entreprenöriella, dvs mer produktiva och snabbväxande, än etablerade företag. Utifrån ett sådant perspektiv blir i praktiken nyföretagande en ren maximeringsfunktion.

ITPS har dock funnit att (Andersson 2006):

- I de sektorer där nyföretagandet är som högst är den genomsnittliga arbetsproduktiviteten lägst.
- I de sektorer där nyföretagandet är högt är dödligheten motsvarande hög och det finns inget entydigt samband mellan högt nyföretagande och tillväxt i företagsstocken.
- Efter fem år är medianproduktiviteten fortfarande lägre i nya företag än i etablerade.
- De sektorer som har absolut högst nyföretagande har minst utbyte i form av stigande produktivitetstillväxt av de nya företagen.
- Drygt 90 procent av produktivitetstillväxten sker i de redan etablerade företagen.

REPLIK

Sandro Scocco är chefsökonom på Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS).
sandro.scocco@itps.se

Peter Vikström är fil dr och avdelningschef på ITPS.
peter.vikstrom@itps.se

Lars-Fredrik Andersson är fil dr och analytiker på ITPS.
lars-fredrik.andersson@itps.se

Detta stärker uppfattningen om att antalet nya företag ur ett tillväxtperspektiv handlar om en mer komplicerad optimeringsfunktion än en ren maximering.

Då nästan alla nya företag också är och förblir små företag är detta långt ifrån överraskande resultat. De faktorer som enligt omfattande och samstämmig forskning påverkar arbetsproduktiviteten är nivån på företagets human-, real- och IKT-kapital¹ (Konjunkturinstitutet 2005; Timmer m fl 2003; Oliner och Sichel 2000, 2002; Jorgensen och Stiroh 2000; Lundgren m fl 2007; Jorgensen m fl 2002).

Småföretag har relativt andra storleksklasser mindre tillgångar av dessa olika kapital (Barrett och O'Connell 1999; Black och Lynch 1996).

Enligt Eurostat (2006) har både löner och produktivitet ett direkt samband med företagsstorleken – ju större företag desto högre löner och produktivitet. Till skillnad från vad man kan få för intryck av den debatt som förts ligger ITPS resultat därmed helt i förväntans riktning.

ITPS slutsats såsom den formulerades blev (Andersson och Scocco 2007, s 6):

Målet om ökat nyföretagande har inneburit att olika näringspolitiska åtgärder blivit inriktade på företag i mycket tidiga skeden, eller innan det ens funnits ett företag, för att på så sätt öka nyföretagandet. ITPS studie pekar på att *bättre* resultat skulle kunna uppnås om åtgärderna riktades mot *nya* företag som redan nått en viss mognad och som har tillväxtpotential. Den nuvarande fokuseringen på att öka antalet företag *kan till och med* vara skadlig för ekonomin, då det riskerar att dra ner tillväxten.

Värt att notera i detta sammanhang är att det citerade avsnittet handlar om bättre resultat, dvs ökad effektivitet i näringspolitiken och inte att dagens inriktning helt saknar effekt. Det är också ett konditionalisresonemang avseende de skadliga effekterna, dvs det är möjligt att det är skadligt om svenskt nyföretagande ligger i optimum eller givet det faktum att rent beräkningstekniskt blir tillväxten svagare om en större andel av samhällets resurser läggs på en del av ekonomin som presterar relativt dåligt. Det innebär att den förda politiken kan ge inga eller, som sagt, t o m skadliga effekter.

Stark kritik från FSF, Företagarna och Svenskt Näringsliv

Tre institutioner har reagerat starkt på rapporten och de påföljande artiklarna, Företagarna (Kreichbergs 2007), Svenskt Näringsliv (Fölster 2007) och Forum för Småföretagsforskning (FSF) (Braunerhjelm och Lundström 2007b). Deras kritik är mycket likartad. Anders Lundström (VD) och Pontus Braunerhjelm (forskningsledare) från FSF kritiserar nu i *Ekonomisk Debatt* alltså åter ITPS rapport och artiklar. Vi har valt att bemöta enligt vår mening fem felaktiga påståenden:

Felaktigt påstående 1: ITPS resultat går stick i stäv med mycket av forskningen.

Det är sant att det finns forskning som är svårförenlig med ITPS resultat, men utifrån forskning som bygger på mer traditionell nationalekonomisk teori och empiri är däremot resultaten knappast förvånande. Det gör att vi trots den metodkritik avseende tidsperioden som förts fram gör bedömningen att resultaten är rimliga.

Enligt litteraturen ovan bör man förvänta sig att företag som karaktäri-

¹ IKT-kapital (Informations- och kommunikationsteknologiskt kapital), vanligtvis definierat som andel IKT-kapital per anställd.

seras av relativt låg tillgång på human-, real- och IKT-kapital ska ha både en låg arbetsproduktivitet och totalfaktorproduktivitet (TFP).

Självklart finns det små och nya företag som karaktäriseras av relativt god tillgång på dessa olika kapital, och därmed har både hög arbetsproduktivitet och TFP, men det innebär inte att det kan göras till en god generell beskrivning av små och nya företag.

I dagens databaser är det möjligt att få tillgång till kapitalstockar på branschnivå, vilket gör att arbetsproduktiviteten kan dekomponeras i kapitalinsats och TFP och på en mer finfördelad nivå (EU KLEMS Project 2007). ITPS kommer framöver att genomföra studier på detta. Vidare arbetar ITPS med ett projekt som syftar till att bygga upp kapitalstockar på företagsnivå. Ett förväntat resultat av dessa studier är att den forskning som pekar på human-, real, och IKT-kapitalets – samt skalfördelarnas – betydelse för arbetsproduktivitet och TFP är giltig. Visar det sig att dessa studier ger andra resultat än detta är det naturligtvis ytterst intressant, men också oväntat.

Så mot bakgrund av huvudfåran i nationalekonomisk forskning skulle de resultat som de efterlyser snarast vara mycket förvånande. Om det visade sig att mindre självägda och/eller nya företag (entreprenörsföretag) *de facto* hade en betydligt högre arbetsproduktivitet än andra företag, och som inte kunde förklaras av en relativt god tillgång på human-, real-, och IKT-kapital, skulle detta vara ett mycket starkt argument för någon form av entreprenörseffekt och/eller smådriftsfördelar.

Felaktigt påstående 2: Sverige avviker påtagligt från andra länder avseende nyföretagande och företagare.

Detta har gång på gång hävdats av FSF, Företagarna och Svenskt Näringsliv,

vilket dock inte gör påståendet mer sant. Fakta är att Sverige har ett relativt normalt nyföretagande i förhållande till jämförbara länder. ITPS har valt att publicera en *Tillväxtpolitisk Utblick* i april 2007, där samtliga källor som det hänvisats till i olika debatter kring svenskt företagande i ett internationellt perspektiv tas upp och analyseras. Vi vill dock påpeka att ITPS ursprungliga rapport och artikel handlade enbart om nyföretagande, andra aspekter som andel företag och företagare har förts fram av andra. Sverige avviker dock inte på något påtagligt sätt i någon av de aspekter som lyfts fram.

Eftersom jämförelsen tidigare gjorts i förhållande till EU15, försöker Braunerhjelm och Lundström nu göra en äreräddning genom att hänvisa till Lissabonprocessen och att problemet skulle gälla alla EU-länder – och därmed behöver Sverige inte längre avvika i förhållande till EU15 för att det ska vara ett problem. Inte heller detta argument stämmer. Enligt Compendia-data, som både FSF och Svenskt Näringsliv hänvisat till tidigare, så är USAs andel av företagare (i privatsektor exklusive jordbruk) t o m något lägre än Sveriges (Vikström m fl 2007).

Braunerhjelm och Lundström hänvisar till Global Entrepreneurship Monitor (GEM) för att motbevisa den statistiska beskrivning vi gjort av Sverige som ett relativt normalt land. GEM-studien mäter dock vare sig nyföretagande, företagare-, eller företagsandel. GEMs mått är en kombination av startade företag och individer som vidtagit någon form av åtgärd för att kanske starta ett företag. För det första kan det konstateras att vi aldrig diskuterat "entreprenörskap" överhuvudtaget, utan främst nyföretagandets och företagsstorleken betydelse. Vi har även i debatten berört företagandel och företagsstrukturen. Det är uppenbart att dessa relativt väl-

definierade begrepp ger en annan bild än GEMs mätning av "entreprenörskap". Det går inte att påstå att den beskrivning vi gör av nyföretagandet, antalet företagare m m är fel med hänvisning till GEM-studien, då den inte ens ger sig ut för att beskriva samma sak. Här blandar B&L ihop äpplen med päron.

Sverige ligger på en relativt normal nivå när det gäller nyföretagande, företagare- och företagsandel och en relativt hög nivå när det produktivitet och selsättningsgrad, medan vi enligt GEM ligger lågt när det gäller entreprenörskap. Vad vill B&L att vi ska förstå av detta?

Felaktigt påstående 3: ITPS påstår att företagsdynamiken bidrar negativt till tillväxten för att sedan motsäga sig själva i rapporten.

B&L skriver i sin replik (s 67) med hänvisning till (Andersson 2006, s 104, 105) att:

... i de näringsgrenar där de flesta nya företag har etablerats, och den snabbaste ökningen av antalet företag har skett, även sker ett negativt urval av företag (... där) de nya företagen har lägre produktivitet (...) än de företag som läggs ner.

De finner detta allra besynnerligast då det även i rapporten går att finna att:

... enligt Figur 7.16 (s 85) visas att sett över hela perioden är den genomsnittliga produktiviteten högre i överlevande företag än i nedlagda. För att direkt citera ITPS-rapporten: 'Efter några år är dock produktiviteten i överlevande nystartade företag högre än i de nedlagda företagen' (s 85).

Vi inser att materialet är komplext, men samtidigt finns i praktiken svaret på problemet i den ur repliken citerade texten. Det är alltså i de näringsgrenar där flest

företag startas som nya företag presterar sämre än de som läggs ned under den undersökta perioden. Det motsäger inte det faktum att för hela branscher, flera näringsgrenar, eller för hela ekonomin är ordningen den som sig bör, dvs att nya företag åtminstone har högre produktivitet än de som läggs ned.

Argumentet från ITPS är här att det inte finns någon koppling mellan högt nyföretagande och hög produktivitet i näringsgrenen, tvärtom visar sig sambandet gå i motsatt riktning, vilket vi dock inte gjort någon stor poäng av.

Felaktigt påstående 4: ITPS "vågar" utan grund föra fram slutsatsen att nyföretagande kan vara "farligt".

De (B&L, s 67) skriver med utgångspunkt i det ovan nämnda missförståndet att vem skulle på basen av detta: "... våga föra fram en sådan stark slutsats i debatten som att nyföretagandet kan vara 'farligt'" (Andersson och Scocco 2007, s 6).

För det första bygger detta påstående på ett missförstånd, vilket visats i stycket ovan. För det andra har ingen från ITPS i något sammanhang påstått att nyföretagande kan vara "farligt". Kritiken är så oprecis i sitt språkbruk och sin begrepps-användning att den blir direkt felaktig. Vi utgår ifrån att "farligt" ska vara "kan nå en nivå som kan vara skadlig" och att nyföretagande ska vara *ökat* nyföretagande.

Även givet dessa välvilliga korrigeringar faller kritiken platt då den helt bygger på påstående 3, som visat sig felaktigt. De är dessutom uppenbarligen omedvetna om att de själva konstaterar att ett ökat nyföretagande kan vara skadligt. De skriver: "Vi håller dock med ITPS-forskarna om att det naturligtvis finns en gräns för hur mycket nyföretagande och småföretag en ekonomi bör ha" (Braunerhjelm och Lundström 2007a, s 68).

Det innebär att även de ser det som en mer komplicerad optimeringsfunktion, vilket naturligtvis också innebär att nivån kan bli skadlig för tillväxten.

Med tanke på detta är det ytterst märkligt att de vare sig i repliken – eller i något annat sammanhang – på ett seriöst sätt försökt argumentera för att denna ”gräns” *de facto* ligger högre än dagens 45 000 nya företag.

För B&L förefaller detta vara en sådan självklarhet att inga argument behövs, men det är inte svårt att notera att de senaste tio åren har länder med högt nyföretagande och höga andelar småföretag, såsom Spanien, Italien och Portugal, haft en mycket svag produktivitetsutveckling (van Ark m fl 2007).

Felaktigt påstående 5: Förnyelsen av svenskt näringsliv kan inte anses särskilt god.

I DN-Debattartikeln menade vi att förnyelsen av svenskt näringsliv måste, mot bakgrund av den snabba tillväxten i arbetsproduktivitet, anses som god i relativa termer.

B&L delar inte denna uppfattning. De argumenterar för att multifaktorproduktivitet är ett bättre produktivetsmått och att detta mått visar att Sveriges produktivitet legat på ungefär samma nivå som genomsnittet i OECD.

Ett sådant resonemang definierar helt bort kapital fördjupning/kapitalintensitet som förnyelse, vilket är tveksamt, men även givet att TFP skulle vara ett bättre mått på teknisk och kunskapsförnyelse, har de tyvärr ändå likafullt fel i sin poäng. Anledningen är helt enkelt att deras uppgifter inte stämmer. Sverige har nämligen även en hög TFP. När TFP mäts för perioden 1995-2005 har Sverige en av världens högsta, 10 m högre än USA. Dessa uppgifter står att finna i den referens (Lundgren m fl 2007) som de själva lyfter fram. Hade de läst den referensen mer noggrant skulle

nog en stor del av den debatt de dragit igång kunnat undvikas.

Avslutande kommentar

Pontus Braunerhjelm och Anders Lundström anser att vi saknar verklighetsförankring. Vi drar i stället den slutsatsen att den verklighet vi beskrivit inte passar en VD och en forskningsledare på Forum för småföretagsforskning, då de upplevt det som kritik mot småföretag, entreprenörer och nyföretagandet. Hade de dock läst texterna lite noggrannare hade de dels upptäckt att ITPS inte är kritiskt till nyföretagande – utan tvärtom ser det som helt centralt för en väl fungerande ekonomi – och dels kanske det hade funnits bättre förutsättningar att i stället diskutera hur ett effektivt näringspolitiskt stöd till mindre företag borde utformas.

REFERENSER

- Andersson, L-F (2006), ”Företagsdynamik och tillväxt”, A2006:016, ITPS, Stockholm.
- Andersson, L-F och S Scocco (2007), ”Felsatsa på fler företag”, *Dagens Nyheter*, 24 januari 2007.
- van Ark, B, M O’Mahoney och G Ypma (2007), *The EU-KLEMS Productivity Report 1*, Groningen University, Groningen.
- Barrett, A och P J O’Connell (1999), ”Does Training Generally Work? The Returns to In-company Training”, Discussion Paper 51, IZA, Bonn.
- Black, S och L Lynch (1996), ”Human Capital Investment and Productivity”, *American Economic Review*, vol 86, s 263-267.
- Braunerhjelm, P och A Lundström (2007a) ”En besynnerlig rapport: ITPS om nyföretagandet”, *Ekonomisk Debatt*, årg 35, nr 4, s 64-69.
- Braunerhjelm, P och A Lundström (2007b), ”De nya företagen är vitala för dynamiken”, *Dagens Industri*, 17 februari 2007.
- EU KLEMS Project (2007), Groningen Growth and Development Centre of University of Groningen, <http://www.euklems.net/>.
- Eurostat (2006), *European Business – Facts and Figures*, Eurostat, Luxemburg.

- Fölster, S (2007), "Rena nippbran om nyföretagande", Svenskt Näringsliv, <http://www.svensktnaringsliv.se/fragor/nyforetagande/article22814.ece> (2007-01-24).
- ITPS (2007), *Tillväxtpolitisk Utblick 2007:1*, april 2007, Östersund.
- Jorgensen, D, M S Ho och K Stiroh (2002), "Information Technology, Education, and the Sources of Economic Growth across U.S. Industries", manuskript, Harvard University, Cambridge MA.
- Jorgenson, D W och K J Stiroh (2000), "Raising the Speed Limit: U.S. Economic Growth in the Information Age", *Brookings Papers on Economic Activity*, nr 1, s 125-211.
- Konjunkturinstitutet (2005), *Produktivitet och löner till 2015*, Specialstudie nr 6, maj 2005, Stockholm.
- Kreicbergs, J (2007) "Lägg ned ITPS", *Dagens Industri*, 8 februari 2007.
- Lundgren, S (red), H Edquist och A Wallgren (2007), *Tillväxt i otakt*, SNS Förlag, Stockholm.
- Oliner, S D och D E Sichel (2000), "The Resurgence of Growth in the Late 1990s: Is Information Technology the Story?", *Journal of Economic Perspectives*, vol 14, s 3-22.
- Oliner, S D och D E Sichel (2002), "Information Technology and Productivity: Where Are We Now and Where Are We Going?", *Federal Reserve Bank of Atlanta Economic Review*, vol 87, s 15-44.
- Timmer, M P, G Ypma och B van Ark (2003), "IT in the European Union: Driving Productivity Divergence?", GGDC Research Memorandum GD-67, University of Groningen, Groningen.
- Vikström, P, L-F Andersson och S Scocco (2007), "Svenskt nyföretagande i ett internationellt perspektiv", *Tillväxtpolitisk utblick 2007:1*, ITPS, Östersund.